

INTEGRACE A VÝROBNÍ KOOPERACE PŘI VÝKRMU A ODCHOVU PRASAT A JEJÍ VLIV NA SOCIÁLNÍ A EKONOMICKÉ PROCESY

M. JIRIČKA

VÝVOJ VÝROBNÍCH VZTAHŮ V ZEMĚDĚLSTVÍ A FORMY KOOPERACE

Integrační snahy v rozvoji našeho socialistického zemědělství jsou v současné době zaměřeny na hledání řešení, které umožňuje rozvoj koncentrace v zemědělství a zvýšení efektivity ve využívání vědeckého a technického pokroku. Podobné úsilí můžeme sledovat ve všech zemích RVHP.

To vedlo v těchto zemích ke zformování tří základních forem výrobní kooperace:

1. Prosté formy, opírající se o jednotlivé dohody o spolupráci či spoluúčastenství, které nemají institucionální nadstavby.
2. Společné hospodaření rovněž na zásadách prostých forem kooperace, ale již s určitými prvky institucionální nadstavby.
3. Společná činnost v zinstitutionalizovaných formách, v podobě společných podniků a hospodářských organizací různého druhu.

Rozvoj jednotlivých forem existuje ve všech zemích RVHP. Některé z nich jsou totožné nebo si jsou velmi blízké. V některých zemích se však také vyskytuje zcela originální řešení, které se neobjevuje všude a odpovídá specifice podmínek.

V současné době se též v SSSR rozvíjejí společné podniky přímo v zemědělské výrobě, hlavně živočišné, opírající se o průmyslové metody a kooperační organizaci. Jsou mezi nimi podniky s jedním i více směry hospodářské činnosti. Organizační právní formy této kooperace jsou v SSSR velmi různé. Proto mají též různá pojmenování — sdružení, organizace, podnik.

Procesy koncentrace a rozvoj výrobní kooperace se v ČSSR i v ostatních zemích RVHP vytvářejí plánovitě. Východisko při jejich formování tvoří cíle sociálně ekonomického socialistického rozvoje. V ČSSR byly schváleny předsednictvem ÚV KSČ (12. 3. 1971) a předsednictvem vlády ČSSR (11. 2. 1971) „Základní směry rozvoje specializace a koncentrace výroby a jejich organizační formy v zemědělství a potravinářském průmyslu“.

Dosažení cílů sociálně ekonomického rozvoje se uplatňuje používáním různých metod a řešení, závislých na podmínkách jejich realizace a také na strategické koncepci sociálně ekonomického vývoje a socialistických přeměn zemědělství. Z toho také vyplývá zásadně jiný průběh v zemích RVHP ve srovnání s analogickými procesy v nesocialistických zemích. Určité rozdíly jsou ovšem také mezi jednotlivými zeměmi RVHP.

Podle vyhlášky ministerstva zemědělství a výživy ČSSR ze dne 27. 1. 1972 o kooperačních vztazích při rozvoji specializace a koncentrace zemědělské výroby (částka 1/1972 Sb.), mohou jednotná zemědělská družstva mezi sebou, popřípadě i s jinými socialistickými organizacemi, uzavírat smlouvy o kooperaci. Kooperační vztahy mohou být organizovány na základě dobrovolnosti, vzájemné ekonomické výhodnosti a rovnoprávnosti všech členských organizací. Podle vyhlášky a vysvětlivek k ní se mohou vytvářet kooperace, při nichž nevzniká nová organizace, popř. kooperace, při níž vzniká nová organizace.

Užší kooperace — při užší kooperaci vstupují zemědělské podniky na základě písemné smlouvy do jednoduchých kooperačních vztahů, za účelem plného využití výrobních prostředků při výrobě jednoho výrobku nebo při určitých fázích jeho výroby. Rozvoj těchto kooperačních vztahů je výhledově nutný,

neboť moderní vysoce výkonnou techniku nelze ve většině zemědělských podniků dnešní velikosti plně a rentabilně využít. Při užší kooperaci mají být všechny výrobky realizovány přímo v kooperujících podnicích, ve kterých také budou vykazovány výkony a zisky ze společné činnosti.

Širší kooperace — při širší kooperaci dochází na základě smlouvy ke společnému plánování, společnému pořizování základních prostředků i společné realizaci výrobků, při níž členské organizace nevytvářejí rovněž nový právní subjekt.

Při užší a širší kooperaci v rostlinné a živočišné výrobě, při níž nevzniká nová organizace, nejde však o normální odběratelsko-dodavatelské vztahy, na něž by se měla vztahovat ustanovení hospodářského zákoníku, případně i ustanovení o arbitráži, ale o zvláštní kooperační vztahy mezi zemědělskými podniky, kdy se tyto organizace dohodnou, že společné činnosti budou provádět podle jednomyslného rozhodnutí kooperační rady, která také bude oprávněna řešit i případné spory vzniklé v rámci dohodnutých kooperačních činností a výroby.

Společné družstevní podniky — se považují za jednu ze základních forem specializace a koncentrace. Jde o samostatné právní subjekty se samostatným vztahem ke státnímu rozpočtu, které ve svém dosavadním vývoji prokázaly progresivnost této formy koncentrace, zejména v živočišné výrobě. Do r. 1970 bylo založeno 338 společných družstevních podniků, z toho 8 na výkrm prasat. V současné době je to 458 společných družstevních podniků, z toho 40 na výkrm prasat.

Výhledové tendence rozvoje výrobních sil vycházejí z nutné potřeby racionálního zprůmyslnění zemědělské výroby nejen po stránce technické, ale i organizační jako základního předpokladu pro další růst společenské produktivity práce. Dosažená úroveň velkovýrobní techniky přesahuje v současných ekonomických celcích v řadě úseků rámec možnosti jejího dokonalého využití a účelné organizace pracovních procesů. V dlouhodobém procesu koncentrace zemědělské výroby bylo nutno přikročit k další etapě, charakterizované systematickým rozvíjením kooperačních a integračních vztahů, které umožňují vytvořit nový dostatečný prostor pro širší uplatnění specializace v rámci společenské dělby práce.

Pracovní síla, která je nejdůležitější součástí výrobních sil, se stala limitujícím faktorem zemědělské výroby. Koncentrace činnosti v rámci kooperačních vztahů vede k žádoucímu zvýšení produktivity společenské práce a zejména k výraznému snížení potřeby živé práce.

Úkoly našeho zemědělství musí být plněny při výrazném poklesu pracovníků; splnit stanovené úkoly je možné pouze při značném zvýšení produktivity práce. To vyžaduje další prohloubení dělby práce mezi zemědělstvím a ostatními odvětvími národního hospodářství, ale i uvnitř zemědělství samého, rychlé rozvíjení velkovýrobní techniky, zavádění technologií a organizace výroby průmyslového charakteru. Vytvořit předpoklady pro tento rozvoj znamená především zajistit další koncentraci výrobních sil. Denně jsme svědky toho, že se v zemědělství výrobní síly, reprezentované technikou, novou technologií a automatizací, rozvíjejí velmi rychle, při soustavném úbytku pracovních sil. Kompenzace pracovní síly moderní technikou v průmyslově vyspělé společnosti je objektivně nutná.

Jestliže až dosud se v našem zemědělství výrobní vztahy měnily tak, že se přešlo od malovýroby k socialistické velkovýrobě a to v podstatě založením JZD a později jejich sloučením, není možné pokračovat jediné touto cestou, i když se nevylučuje, ale je nutno hledat i jiné způsoby, které nebudou vytvářet sociální a právní překážky pro uplatnění moderní vědy a techniky.

Takové pojetí rozvoje výrobních vztahů v zemědělství, spočívající v podstatě v tom, že vzájemné propojování operací výrob, organizace apod. nemá žádná nebo má minimální ohraničení, umožňuje i perspektivně využívat moderních poznatků vědy a techniky a tak dosáhnout toho, aby výrobní síly byly plně podřízeny cílům zemědělské výroby, společenské produktivity práce a celkové ekonomické efektivity.

Základní formy společenské organizace výroby — koncentrace, kombinace, specializace, kooperace — spolu neoddělitelně souvisí a navzájem se podmiňují.

Opatření pro intenzivní rozšířenou reprodukci nelze oddělovat od kooperace. Kooperace mezi dvěma zemědělskými podniky tvoří rozhodující podmínku pro průmyslovou organizaci a řízení výroby. Specifické postavení kategorie kooperace v socialistických výrobních vztazích v zemědělství vyplývá mezi jiným z toho, že v mnoha případech je umožněna koncentrace, specializace a kombinace výroby teprve vývojem mnohostranné a obsáhlé kooperace. Tím se přiblíží k vývojovému stupni produktivních sil a výrobních vztahů stejně jako k objektivním požadavkům společenské organizace výroby.

Kooperace v zemědělství je ve své podstatě plánovitá, rovnoprávná spolupráce podniků a organizací. Kooperace je prováděna z vůle družstevníků, popř. pracovníků státních statků při plném respektování základních zákonů družstevní demokracie. Je nejen výrazem společenské dělby práce, nýbrž zároveň i novým kvalitativním rysem ve společenském vývojovém procesu socialistického zemědělství. Vývoj mnohostranných a rozsáhlých kooperačních vztahů se stává důležitou formou kvalitativního a kvantitativního dalšího vývoje socialistických výrobních vztahů v zemědělství.

VELKOVÝROBNÍ FORMA ODCHOVU A VÝKRMU PRASAT A JEJICH APLIKACE

Nutnost zavádět velkovýrobní formy při odchovu a výkrmu prasat je dána mnoha faktory. V ČSSR byla v r. 1970 spotřeba masa na hlavu 71,2 kg a včetně ryb dokonce 76,2 kg, čímž jsme ve spotřebě masa na nejpřednějších místech v Evropě. Přitom kolem 50 % z uvedené celkové spotřeby tvoří vepřové maso. Tato spotřeba se udržuje, přes všechna doporučení zdravotníků a racionalizátorů výživy. Pětiletý plán počítá s dalším vzestupem spotřeby masa na 78,5 kg. Již dnes vyrábíme 2,7krát více vepřového masa než před válkou. Stavby prasat od r. 1948, kdy jsme měli 2,566 mil. kusů se zvýšily na 5,530 mil. prasat v r. 1970. Tato skutečnost je také jedním z důvodů postupného přechodu na průmyslovou výrobu vepřového masa.

Celá koncepce průmyslové výroby vepřového masa vychází z toho, že jeden pracovník bude stačit na obsluhu nejméně 2000—2500 prasat při výkrmu nebo 70—80 prasníc při odchovu. (Uplatnění všech zásad obsažených ve výhledu umožňuje ošetřovateli zvládnout práci s ošetřováním 72 prasníc včetně odchovu běhounů do 30 kg ž. v., ve výkrmu pak 2500 prasat. Na ošetřovatele vychází roční produkce cca 109 t ž. v.; na zaměstnance — tj. ošetřovatele včetně správy a pomocného personálu — cca 64 t ž. v. a spotřeba času na výrobu 1 q ž. v. vepřového masa, včetně výroby selat, kolem 2 hod.)

Pro výstavbu nových výrobních jednotek doporučuje výzkum dvě varianty řešení:

I. Podnik, v němž pod jedním uzavřením je 700 prasníc, 2400 prasat v odchovu a 5000 prasat ve výkrmu s roční produkcí cca 1500 t ž. v. prasat, tj. 15 000 ks jatečných prasat.

II. Podnik zahrnující závod s 1000—2000 prasnic a dochoven běhounů do 30 kg o kapacitě 3400 až 7000 a 2 až 3 závody pro výkrm od 30—105 kg. Celý komplex však musí být řízen z jednoho centra.

Tato alternativa se ukazuje jako výhodnější, zejména s ohledem na možnost produkce dostatečně početných váhově vyrovnaných skupin selat pro jednorázový zástav do výkrmu. Vyšší koncentrace by měla být povolována výjimečně. Rozhodujícím hlediskem jsou specifické podmínky, umožňující hospodárnou likvidaci výkalů bez nebezpečí narušení životního prostředí a porušení biologické rovnováhy dané oblasti.

Z prací výzkumu vyplývá, že pro nejbližší budoucnost je možno považovat za minimální koncentraci jednorázový výkrm 5000 prasat, 700—750 prasnic a 2400 běhounů. A to vše v jedné farmě, což odpovídá produkci cca 15 000 q masa ročně.

Také názory z praxe potvrzují stanovisko výzkumu. Např. v horském okrese Semily si 15 JZD vybudovalo nákladem 16 mil. Kčs s dotací od státu společnou velkovýkrmnu ve Štěpánovicích. Dobré funkční technologické zařízení od AGRA Přelouč umožní, aby jeden pracovník stačil na obsluhu ve třech halách, každé pro 1200 prasat, tedy pro ošetřování 3600 prasat. Celkem v této společné velkovýkrmně budou ročně vykrmovat 12 000 prasat. V sousedství společné velkovýkrmny postavilo JZD Karlovice velkoprodukční stanici pro odchov selat. Od tohoto členského podniku odkoupí velkovýkrmna ročně 4000 selat. Ostatní si budou obstarávat od chovatelských zemědělských podniků. To je ovšem považováno za přechodný stav, protože zásada všech společných mezidružstevních podniků je vyrábět ve výhledu selata ve vlastní produkční stanici, aby do výkrmu byla dodávána geneticky jednotná selata, odchovaná ve stejných zdravotních podmínkách.

V Bučovicích na Moravě je společný podnik pro výkrm prasat, který je v provozu již třetí rok. Výsledky hospodaření tohoto podniku ukazují, jak se zvyšuje produktivita práce i hospodárnost. Při spotřebě 3,73 kg krmných směsí na 1 kg přírůstku mají ve výkrmu denní přírůstky 0,52 kg. Pracovní náklady na 1 kg přírůstku činí jen 0,27 Kčs. Současně podle vyjádření pracovníků se zvýšila i kulturnost práce. Srovnáváme-li dosažené výsledky s tím, jakých parametrů dosahuje např. dobře pracující závod 06 v Bílovci, který patří k oborovému podniku Velkovýkrmny, docházíme k tomuto potěšitelnému zjištění. Za uplynulých 5 měsíců činí např. přírůstky prasat na kus a den 0,57 kg při spotřebě 3,82 kg krmiv na 1 kg přírůstku. V loňském roce se spotřebovalo na 1 kg masa 4,10 kg krmných směsí, zatímco přírůstek činil 0,51 kg.

Ve VÚEZVž při řešení úkolu „Postavení společného zemědělského podniku v zemědělsko-potravinářském komplexu a nezbytné ekonomické předpoklady pro jejich další rozvoj“ bylo zjištěno, že u výroby vepřového masa je možné budovat společné podniky v rámci obvodu jednotlivých kooperačních sdružení, ale i tuto výrobu lze postupně soustřeďovat do podniku celookresního významu, přičemž není na závadu, že výroba je dislokována do více výrobních středisek. Podniky by měly mít jednorázovou kapacitu 5—10 tisíc prasat. Tyto podniky je žádoucí budovat s uzavřeným obrátem stáda a z toho důvodu je třeba u nich vybudovat i produkční stanici na výrobu selat.

V r. 1970 bylo společné podnikání rozvinuto hlavně na úseku výroby vajec a drůbeže. Ve výrobě prasat a v některých jiných odvětvích zemědělské prvovýroby bylo společné podnikání teprve v začátcích (v r. 1970 8 podniků, v r. 1971 již 40 společných podniků na výkrm prasat).

Podle šetření VÚEZVž bylo v souboru společných podniků na výrobu vepřového masa (podle stavu v r. 1970) dosaženo 329 000 Kčs čistého zisku, 83 Kčs zisku na 1000 Kčs nákladů. I když uvedený soubor podniků je k vyvození obecně platných závěrů příliš malý, přesto ukazuje, že koncentrace výroby vepřového masa do společných družstevních podniků přináší kladné výsledky.

Vliv kooperačních vztahů na ekonomickou úroveň se podle dosavadních zjištění vyvíjí v relativně příznivých proporcích. Z těchto zjištění je možno také vyvodit, že rozvoj kooperačních vztahů působí již za současné úrovně na relativní snížení potřeby živé práce, při úměrném ovlivňování růstu produkce.

Ve společných podnicích na výrobu masa se členské organizace dosud podílejí na financování investiční výstavby 32,1 %, přičemž podíl jednotlivých podniků se pohybuje od 12,7 % do 71,8 %. Subvence, které představují nenávratné prostředky, které stát poskytuje na investiční výstavbu společných podniků tvoří v průměru 32,1 % všech zdrojů, v podnicích pro výrobu vepřového masa 31,9 %; subvence tedy představují značné finanční prostředky.

Investiční výstavba při výkrmu a odchovu prasat by měla s novým technologickým zařízením — za pomoci nejnovější techniky dosahovat zhruba základních parametrů uvedených v tab. I. Soustředěním prasat do velkokapacitních mechanizovaných výkrmů se podstatně zvýší průměrný počet prasat připadající na jednoho ošetřovatele.

Úspěchy ve výkrmu prasat nelze samozřejmě dokumentovat pouze počtem prasat připadajících na jednoho ošetřovatele, ale i počtem hodin přímé práce na výrobu 100 kg přírůstku. Čím bude kapacita ustájení a denní přírůstek větší a na druhé straně počet pracovníků a průměrná pracovní doba menší, tím bude produktivita práce vyšší a opačně. Možnost zavedení dvousměnného provozu přináší pracovníkům značné uvolnění.

Při výkrmu prasat je za perspektivní mechanizaci považována linka dávkového krmení suchými krmivými sypkými nebo granulovanými, která umožňuje v plné míře uplatnit automatizaci pracovního postupu a snížit lidskou práci na pouhý dohled nad funkcí zařízení. Celkově je nutno celý systém doplnit i dohledem nad zdravotním stavem prasat.

U nových technologií se předpokládá, že zootechnické snahy po zkrácení odchovu selat si vyžádají řešení vhodných klecových baterií. Pro ustájení najdou uplatnění nové způsoby — víceetážové kotce pro výkrm prasat a víceetážová zařízení pro časně odstavená selata. Ve všech záměrech, které souvisejí s uplatněním koncentrace je nutno pamatovat na pracovní prostředí, kulturu práce i životní prostředí na vesnici. To je jedna ze závažných stránek těchto záměrů, neboť jedině komplexním řešením lze vytvořit podmínky, které zpříjemní práci v zemědělství a pomohou zvýšit zájem mladých lidí i uplatnění žen v tomto důležitém odvětví. Ve všech případech je třeba též posílit zájem o ekonomické snahy po zkrácení doby odchovu selat.

Při výstavbě velkovýkrmů je nutno nejen vzít v úvahu celou řadu požadavků hygieniků, ale zejména přistoupit k systematickému uplatňování i zavádění technických řešení, která zajistí splnění těchto požadavků. Proto také postup v tomto směru není tak rychlý, jako např. při výstavbě drůbežáren.

I. Základní ukazatele pro realizaci efektivního chovu a odchovu. — The basic indices for the assertion of effective breeding nad rearing

Kategorie zvířat	Koncentrace zvířat v objektu (ks)	Produktivita práce na 1 pracovníka v Kčs
Prasnice	600 — 2 000	100
Výkrm prasat	5000 — 20 000	1500 — 2500

Jedním z vážných nedostatků je skutečnost, že není dosud uspokojivě vyřešena otázka zpracování a využití výkalů (což je celosvětový problém). Výzkumná řešení se zatím zaměřují jednak na oddělení tekutých a tuhých částí výkalů separačním zařízením, dále na zvětšování podílu sušiny biologicky a provzdušňováním, a konečně na vazbu minerálních hnojiv formou obohacování. V podstatě jde však zatím pouze o výzkumné záležitosti, jež se provozně mohou uplatnit až po r. 1975. Jejich řešení bude mít kromě technologických a ekonomických přínosů zásadní význam pro zlepšení pracovního i životního prostředí pracujících ve výkrmnách i obyvatelstva žijícího v okolí výkrmů.

Je pokrokem, že kromě státních velkovýkrmů, budovaných v padesátých letech, jsou již dnes v provozu desítky společných družstevních velkovýkrmů s roční kapacitou výkrmu od pěti do patnácti tisíc prasat a někdy i více. Při budování společných podniků pro výkrm prasat má československé zemědělství velkou oporu v moderním krmivářském průmyslu, který vyrábí ročně již přes 3,8 miliónů tun krmných směsí, jejichž biologická hodnota se neustále zvyšuje.

PRACOVNÍ SÍLY A NĚKTERÉ SOCIOLOGICKÉ OTÁZKY

Probíhající změny v našem zemědělství vytvářejí předpoklady pro lepší pracovní a životní podmínky pracujících v zemědělství. Vyžadují však ještě více než dosud zlepšit vývojovou strukturu pracovníků a zvýšit jejich odbornou úroveň. Nezbytnou podmínkou vědeckotechnického rozvoje v zemědělství je stále zvyšování kvalifikace všech jeho pracovníků, zlepšování jejich věkové struktury a dosažení optimálního nutného počtu pracovníků, aby mohly být plněny náročné požadavky.

Ve snaze odstranit neodůvodněné rozdíly v odměnách za stejnou práci mezi muži a ženami máme při budování společných družstevních podniků, zvláště moderních velkovýkrmů prasat, velkou příležitost. V souvislosti s tím je možno řešit celou pracovní problematiku zemědělských žen. V minulosti musely ženy vykonávat většinou práce fyzicky namáhavé, minimálně využívající mechanizace a pokrokové technologie. Nyní nastává v tomto směru vlivem technického a ekonomického pokroku obrát.

Musíme využít kladného postoje zejména mladých žen k mechanizaci zemědělských prací a zaměřit také jejich pracovní výchovu a školení na všech úrovních tímto směrem. Skutečnost, že žena má přece jenom fyziologicky jiné předpoklady k výkonu práce než muž, což se projevuje většinou menší svalovou silou, menší odolností proti tlaku a nárazu, menším dosahem paží apod., ukazuje, že využití ženských pracovních sil bude větší u stacionární mechanizace, popřípadě automatizace.

Ve společných družstevních podnicích na výkrm, popř. odchov prasat je možno vybavovat pracoviště lépe než dosud sociálními a hygienickými zařízeními i organizovat společné stravování. Společné družstevní podniky pro výkrm prasat pomohou výrazně zlepšovat pracovní prostředí.

Kvalitní pracovní prostředí vzniká vzájemným působením celé řady faktorů. Jednou z důležitých součástí nejsnáze ovlivnitelnou, je rozsah a kvalita zařízení pro osobní hygienu a zdraví pracujících v zemědělství. Na tomto úseku je v zemědělství dosud horší stav než v průmyslu. Ekonomické podmínky určující ekonomickou úroveň společných družstevních podniků na výkrm prasat, ovlivňují

jako rozhodný činitel nejen úroveň odměňování a mzdového i sociálního zvýhodnění, ale také významně ovlivňují spolu s dalšími činiteli (např. iniciativou pracovníků) podmínky pracovního a životního prostředí.

Práce pracovníka je ovlivňována nejen fyzikálním prostředím, ale také sociálním prostředím. Proto je nutno věnovat pozornost stabilitě kádrů, správnému hodnocení pracovníků, adaptaci mládeže v pracovním procesu společných družstevních podniků na výkrm prasat. Specializace a koncentrace zemědělské výroby, rozvoj nových forem kooperace je typickou oblastí pro širší profesní i osobní uplatnění mladých lidí v zemědělství. Narůstání požadavků na odbornou kvalifikaci, na pohotovost, výkonnost a přizpůsobivost pracovníků takových provozů vyhovuje požadavkům a nárokům mládeže.

V rámci zlepšování pracovních režimů, směnnosti, možnosti volných dnů atd. ve společných družstevních podnicích zaměřených na výkrm, popř. odchov prasat, je třeba prosazovat systém tzv. střídačů (střídajících pracovníků), jako jeden ze způsobů alespoň částečného řešení v tomto směru.

Při přestavbě zemědělství působí na pracovníky v současné době spíše řada motivů materiálního rázu související s bezprostřední podnikovou a individuální hmotnou zainteresovaností. Začíná působit také perspektiva společných cílů při utváření nových forem socialistické zemědělské výroby.

U řady pracovníků, kteří se rozhodli pracovat ve společném družstevním podniku byly zjištěny „motivace pozitivní“ — např. uspokojení z práce, možnost seberealizace (především u pracovníků v odchovu). Nebyly zjištěny „motivace negativní“ (např. nátlak).

Zemědělské podniky, v nichž bylo možno sledovat otázku „motivace odpovídající podnikovým zájmům“, se rozhodují k této kooperaci proto, že stav, úroveň i další možnosti ve výkrmu prasat neodpovídaly potřebám moderní velkovýroby. Tyto podniky také předpokládají, že prostřednictvím kooperace dosáhnou lepších hospodářských výsledků.

Plánovité zvyšování ekonomického, technického a politického vzdělání a zapojování pracovníků do plánování a řízení výrobního procesu způsobuje identifikaci pracovníka s cíli společného družstevního podniku a zvyšuje se aktivnost postojů při uplatňování integračních opatření. Proto se při sociologických výzkumech zaměřujeme zejména na zkoumání vztahů mezi pracovníkem a jeho společenským okolím, vztahů v pracovních skupinách a vztahů mezi vedoucími a ostatními pracovníky. Při psychologickém rozboru pracovní činnosti nelze opomíjet její sociální podmíněnost a to zejména při zkoumání vztahu člověka k práci, pracovní motivace (zařazení pracovníka v pracovní skupině atp.).

Integrace, kooperace a specializace vyvolávají změny ve struktuře pracovních sil. Mění se profesionalní, kvalifikační a věková struktura pracovních sil. Mění se potřeba vedoucích pracovníků a klesá počet manuálních pracovníků. Úspora pracovníků v provozu velkovýroby je rovněž základním důvodem pro výhodnost kooperačních vztahů.

Pro naše zemědělství zůstává faktem, že při stálém poklesu počtu pracovníků musí proti dřívějším dobám vyrábět větší množství potravin, surovin pro průmysl a klást též značně vysoké nároky na profesní a kvalifikační strukturu svých pracovníků. Je známo, že již následkem uspišení procesu koncentrace při kolektivizaci došlo v jednotlivých zemích RVHP ke značnému snížení zaměstnanosti (např. v letech 1950—65 v Bulharsku o 39,1 %, v ČSSR o 38,6 %, v NDR o 35,8 %, v Maďarsku o 30,5 % atp.).

V této další významné etapě rozvoje našeho socialistického zemědělství při kooperaci na úseku výkrmu a odchovu prasat se přibližně sníží dosavadní počet pracovníků o $\frac{1}{3}$. Přitom podle dosavadní struktury je určitý nepoměr mezi pomocnými a správními pracovníky a skupinou přímých výrobních pracovníků.

Zajímavé je zjištění, že vypočtený průměr pracovníků na jeden společný podnik (ze souboru 21 SDP) činí jen 12 pracovníků. Při přeskupování pracovníků v rámci kooperačních vztahů nastává v každém případě velký sociální pohyb (změny ve výrobním zařazení, změny v požadavcích na kvalifikaci atd.).

Literatura

MARX K., Kapitál I., Praha 1954.

Kolektiv, 1972, Perspektivní směry komplexní mechanizace zemědělství v ČSSR. CAZ-VÚZT, Řepy.

ROZTOČIL O., 1971, Postavení společného zemědělského podniku v zemědělsko-potravinářském komplexu a nezbytné ekonomické předpoklady pro jejich další rozvoj. Závěr, zpráva VÚEZVŽ, Praha.

RUBÍK I., 1968, Integrace v československém zemědělství. Praha, Statistická ročenka ČSSR, 1971.

Došlo dne 22. 8. 1972

Integrace a výrobní kooperace při výkrmu a odchovu prasat a její vliv na sociální a ekonomické procesy

Rozvoj výrobních sil na jedné straně napomáhá růstu výroby tím, že zvyšuje produktivitu práce a umožňuje zvýšit intenzitu výroby, na druhé straně však vyvolává problémy, které zvýšení výroby a snižování nákladů mohou brzdit. Tyto rozpory řeší kooperace výroby. Při všech opatřeních musí být přísně dodržovány tyto požadavky: vyšší produkce, vyšší produktivita práce a pokles nákladů.

Na základě dosavadních výsledků výzkumu i praxe je ukázáno, že proces integrace a výrobní kooperace při výkrmu a odchovu prasat ukazuje již první kladné výsledky. Jsou zachyceny vývojové tendence na specializovaném úseku kooperace. Ekonomická integrace a její součást, výrobní kooperace, je jedním z hlavních faktorů urychlení rytmu ekonomického a technického pokroku. Přitom je nutno zdůraznit tyto prvky: trvalost spolupráce; spolupráce ve všech oblastech hospodářské činnosti (ve výrobě, výzkumu, v oblasti financování a rozvoje); hospodářskou spolupráci mohou realizovat hospodářské subjekty.

Koncentrace a specializace zemědělské výroby v podmínkách socialistického hospodaření představuje další fázi strukturálních přeměn v zemědělství po předcházející etapě zespolečnění zemědělské výroby.

Интеграция и производственная кооперация при откорме и выращивании свиней и их влияние на социальные и экономические процессы

Развитие производственных сил с одной стороны помогает росту производства тем, что оно повышает производительность труда и позволяет повысить интенсивность производства, с другой стороны, однако, вызывает проблемы, которые повышение производства и понижение расходов может тормозить. Эти противоречия решает кооперация производства. При принятии мер должны соблюдаться следующие требования: высокая продукция, высокая производительность труда и понижение расходов.

На основе существующих результатов исследования и практики показано, что процесс интеграции и производственная кооперация при откорме и выращивании свиней дали уже первые положительные результаты. В работе отражены тенденции развития в специализированной области кооперации. Экономическая интеграция и ее составная часть, производственная кооперация, является одним из главных факторов ускорения ритма экономического и технического прогресса. Причем, необходимо подчеркнуть следующие элементы: постоянное сотрудничество; сотрудничество во всех областях экономической деятельности (в производстве, в научном исследовании, в области финансирования и развития) — экономическое сотрудничество могут осуществить экономические субъекты.

Концентрация и специализация сельскохозяйственного производства в условиях социалистического ведения хозяйства представляют дальнейшую фазу структурных перемен в сельском хозяйстве после предшествующего этапа обобществления сельскохозяйственного производства.

Integration and Production Co-Operation in Pig Fattening and Rearing and their Influence on the Social and Economic Processes

On the one hand, the development of productive forces speeds up the progress of production by increasing labour productivity and providing for increased intensity of production; on the other hand, however, it entails problems that may slow down the increasing trend in production and the reduction of costs. What removes these contradictions is co-operation in production. The following requirements must be met when any measure is being taken: higher production, higher labour productivity and reduction of costs.

It is indicated by to-date research and practical results that the process of integration and co-operation in pig fattening and rearing has yielded the first positive results. The developmental trends in a specialized section of co-operation are described. Economic integration and its component — co-operation in production — represent one of the main factors underlying the acceleration of the rhythm of economic and technical progress. The following factors must be pointed out: the permanent nature of co-operation; co-operation in all fields of activity (production, research, financing, development); economic co-operation can be practised by economic subjects.

The concentration and specialization of agricultural production under the conditions of the socialist economy represent a new stage of structural changes in agriculture after the previous stage of the socialization of agricultural production.

Die Integration und Produktions-Kooperation bei der Mast und Aufzucht von Schweinen und ihr Einfluß auf die sozialen und ökonomischen Prozesse

Die Entwicklung der Produktivkräfte unterstützt einerseits das Wachstum der Produktion dadurch, da sie die Arbeitsproduktivität erhöht und eine Steigerung der Produktionsintensität ermöglicht; andererseits ruft sie Probleme hervor, die die Produktivitätserhöhung und die Kostensenkung hemmen können. Diese Widersprüche werden durch die Kooperation der Produktion gelöst. Bei sämtlichen Maßnahmen müssen folgende Anforderungen streng eingehalten werden: höhere Produktion, höhere Arbeitsproduktivität und Kostensenkung.

Aufgrund der bisherigen Ergebnisse der Forschung und Praxis wird aufgezeigt, daß der Prozeß der Integration und Produktions-Kooperation bei der Mast und Aufzucht von Schweinen bereits die ersten positiven Ergebnisse zu erscheinen läßt. Entwicklungstendenzen an einem spezialisierten Abschnitt der Kooperation werden erfaßt. Die ökonomische Integration und ihr Bestandteil — die Produktions-Kooperation — ist einer der Hauptfaktoren der Beschleunigung des Rhythmus des ökonomischen und technischen Fortschrittes. Dabei sind folgende Elemente zu betonen: die Beständigkeit der Zusammenarbeit; die Zusammenarbeit in sämtlichen Gebieten der Wirtschaftstätigkeit (in der Produktion, Forschung, auf dem Gebiet der Finan-

zierung und Entwicklung); die wirtschaftliche Zusammenarbeit kann von den Wirtschaftssubjekten realisiert werden.

Die Konzentration und Spezialisierung der landwirtschaftlichen Produktion bei Bedingungen der sozialistischen Wirtschaft repräsentiert eine weitere Phase struktureller Veränderungen in der Landwirtschaft nach der vorhergehenden Etappe der Vergesellschaftlichung der landwirtschaftlichen Produktion.

Adresa autora:

Ing. Miroslav Jiříčka, CSc., Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy,
Praha 2, Mánesova 75
